

Het nieuwe Cepani-Arbitragereglement van 1 januari 2013¹

Luc DE MEYERE
Advocaat balie Antwerpen

Herman VERBIST
Advocaat balies Gent en Brussel

Per 1 januari 2013 is het nieuwe Cepani-Arbitragereglement in werking getreden, dat het reglement van 2005 in belangrijke mate wijzigt. Opgericht in 1969, past Cepani (het Belgisch Centrum voor Arbitrage en Mediatie) geregeld zijn Arbitragereglement aan om in te spelen op de ontwikkelingen inzake geschillenbeslechting door arbitrage en met name ook op basis van ervaringen uit de eigen praktijk. Aldus wordt in het nieuwe Arbitragereglement ruime aandacht geschonken aan arbitrage met verschillende partijen en met verschillende contracten evenals aan de onafhankelijkheid en ook onpartijdigheid van de arbiters. De flexibele procesvoering, die kenmerkend is voor arbitrage, krijgt in het nieuwe Arbitragereglement nieuwe instrumenten aangereikt, waaronder het overleg over het zaakmanagement, de mogelijkheid om voorlopige en bewarende maatregelen te vragen aan het scheidsgerecht en de mogelijkheid om, voorafgaandelijk aan de samenstelling van het scheidsgerecht, dringende voorlopige en bewarende maatregelen te vragen aan een arbiter die bij voorraad uitspraak doet. Het reglement beklemtoont de verplichting tot loyale en diligente procesvoering en regelt de vertrouwelijkheid van de arbitrage. Ook aan de aansprakelijkheidsvraag wordt in dit nieuwe reglement niet voorbijgegaan.

I. Inleiding

1. Cepani, het Belgisch Centrum voor Arbitrage en Mediatie,² heeft een nieuw arbitragereglement sedert 1 januari 2013 (hierna het «Arbitragereglement»). Wanneer partijen kiezen voor arbitrage, kunnen zij opteren voor de toepassing van dit reglement en in die zin afwijken van de supplementieve bepalingen van deel zes van het Gerechtelijk Wetboek.

2. Deel zes van het Gerechtelijk Wetboek, dat met art. 1676 tot 1723 de wettelijke bepalingen inzake arbitrage omvat, werd ingevoerd met de wet van 4 juli 1972,³ onderging enkele wijzigingen in 1985⁴ en 1998,⁵ en werd volledig herzien bij

de wet van 24 juni 2013 tot wijziging van het zesde deel van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de arbitrage,⁶ die op 1 september 2013 in werking trad. In de voorliggende tekst worden de verwijzingen naar dit zesde deel opgenomen als «het oud art. Ger.W., het nieuw art. Ger.W.», zijnde de tekst van toepassing vóór en na 1 september 2013. Tevens moet de aandacht worden gevestigd op de overgangsbepaling opgenomen in art. 60 van de wet van 24 juni 2013 die tot gevolg heeft dat de «oude» bepalingen nog voor een aanzienlijke periode hun relevantie zullen behouden, zowel voor arbitrale procedures als voor daarmee verband houdende gerechtelijke procedures. De nieuwe arbitragewet strekt ertoe de Belgische arbitragewet in overeenstemming te brengen met de Modelwet inzake internationale handelsarbitrage van de Commissie van de Verenigde Naties voor het Internationaal Handelsrecht (Uncitral).⁷

3. Cepani werd opgericht in 1969. De benaming Cepani stond aanvankelijk als afkorting voor «Centre Belge pour

¹ De beide auteurs waren lid van de werkgroep van Cepani die het nieuwe arbitragereglement uitwerkte en maken ook deel uit van de Raad van Bestuur van Cepani. Zij schrijven dit artikel in persoonlijke naam en verbinden de arbitrage-instelling niet.

² Cepani (Het Belgisch Centrum voor Arbitrage en Mediatie) is gevestigd te 1000 Brussel, Stuiversstraat 8; tel.: 02/515.08.35; fax: 02/515.08.75; e-mail info@cepina-cepani.be; website: www.cepani.be.

³ Wet van 4 juli 1972 tot goedkeuring van de Europese Overeenkomst houdende een eenvormige wet inzake arbitrage, ondertekend te Straatsburg op 20 januari 1966, en tot invoering in het Gerechtelijk Wetboek van een zesde deel betreffende de arbitrages, BS 8 augustus 1972, 8717-8736.

⁴ Wet van 27 maart 1985 betreffende de nietigverklaring van scheidsrechterlijke uitspraken, BS 13 april 1985, 5106.

⁵ Wet van 19 mei 1998 tot wijziging van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de arbitrage, BS 7 augustus 1998, 25353-25355.

⁶ BS 28 juni 2013, 41263-41276.

⁷ De Modelwet van Uncitral inzake handelsarbitrage werd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties goedgekeurd op 11 december 1985, en enkele wijzigingen aan de Modelwet werden goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 4 december 2006. De Modelwet werd tot dusver in 67 landen of delen van landen geheel of gedeeltelijk overgenomen als arbitragewet, waaronder nu dus ook in België; <http://www.uncitral.org>, geconsulteerd op 6 augustus 2013.

l'Etude de la Pratique de l'Arbitrage National et International». In het Nederlands was de benaming voluit oorspronkelijk «Belgisch Centrum voor Studie en Praktijk van Nationale en Internationale Arbitrage», afgekort Cepina. De dubbele benaming gaf aanleiding tot verwarring, zodat de raad van bestuur in 2012 besliste om voortaan enkel nog het acroniem Cepani te gebruiken. De ondertitel van Cepani is nu geworden «Het Belgisch Centrum voor Arbitrage en Mediatie».

4. Naast het Arbitragereglement⁸ biedt Cepani ook nog bijkomende reglementen tot conflictafhandeling aan, zoals mediatie, mini-trial, deskundigenonderzoek en aanpassing van de overeenkomsten, die in deze bijdrage niet nader onderzocht worden.⁹

5. In deze bijdrage geven we eerst een kort overzicht van de wijzigingen die aan het Cepani-Arbitragereglement werden aangebracht (II), waarna we de belangrijkste wijzigingen meer in detail bespreken (III).

II. Overzicht van de wijzigingen aan het Arbitragereglement

6. In vergelijking met het arbitragereglement dat in werking trad op 1 januari 2005 is het aantal artikelen van 28 gestegen naar 38. De nieuwe artikelen betreffen de volgende onderwerpen:

- de opdracht van Cepani (art. 1);
- de gehanteerde definities (art. 2);
- elektronische communicatie (art. 8 (2));
- verschillende partijen (art. 9);
- meerdere contracten (art. 10);
- tussenkost (art. 11);
- bevoegdheid van het scheidsgerecht (art. 12);
- onpartijdigheid van de arbiter (art. 14 (1));
- bewijs van volmacht (art. 19);
- loyale en diligente procesvoering (art. 23 (1));
- sluiting van het debat (art. 24);
- vertrouwelijkheid van de arbitrageprocedure (art. 25);
- voorlopige en bewarende maatregelen voorafgaand aan de samenstelling van het scheidsgerecht (art. 26);
- verbetering en interpretatie van de arbitrale uitspraak – terugverwijzing van de arbitrale uitspraak (art. 33);
- beperking van de aansprakelijkheid (art. 37);

⁸ De leden van de werkgroep die het Arbitragereglement van 2013 uitwerkte, waren: Guy Keutgen, Emma Van Campenhoudt, Bertrand Asscherickx, John Bigwood, Marc Dal, Georges-Albert Dal, Dirk De Meulemeester, Patrick De Wolf, Luc Demeyere, Johan Erauw, Jean-Pierre Fierens, Pascal Hollander, Maurice Krings, Françoise Lefèvre, Jacques Lévy-Morelle, Didier Matray, Maud Piers, Charles Price, Jean-François Tossens, Dirk Van Gerven, Hans Van Houtte, Herman Verbist.

⁹ De verschillende reglementen worden besproken in D. DE MEULEMEESTER en H. VERBIST, *Arbitrage in de Praktijk, Op basis van het Cepani-Arbitragereglement van 1 januari 2013 met verwijzingen naar deel VI van het Gerechtelijk Wetboek*, Brussel, Bruylant, 2013, 498 p. Er is ook een nieuw Mediatierereglement van Cepani in werking sedert 1 januari 2013. Dit maakt evenwel niet het voorwerp uit van deze bijdrage. De reglementen kunnen worden geconsulteerd in het Nederlands, het Frans en het Engels op de website van Cepani: www.cepani.be.

– suppletieve bepaling (art. 38).

7. Het Arbitragereglement wordt aangevuld met het Cepani-arbitragereglement voor arbitrages met beperkt geldelijk belang,¹⁰ dat eveneens gewijzigd werd vanaf 1 januari 2013, maar dat hier niet verder besproken wordt.

III. Bespreking van de wijzigingen

A. Voorafgaande bepalingen

8. In art. 1 van het Arbitragereglement definieert Cepani zichzelf als het Belgisch Centrum voor Arbitrage en Mediatie, een onafhankelijke instelling die de arbitrageprocedures administreert overeenkomstig zijn Arbitragereglement; het beslecht zelf geen geschillen en oefent niet de taak van arbiter uit. Niettegenstaande een stijgend aantal arbitrages moet worden vastgesteld dat, ook bij rechtspractici, inzake zowel arbitrage *ad hoc* als institutionele arbitrage, vaak behoefte bestaat aan nadere toelichting, waaronder het inzicht dat de instelling die institutionele arbitrage aanbiedt zelf het geschil niet beslecht. De rol van de instelling bestaat erin om een aantal specifieke functies uit te oefenen bepaald in het reglement, zoals het bepalen van een provisie voor arbitragekosten, het benoemen of bevestigen van arbiters, het beslissen over wrakingen van arbiters, het waken over het verloop van de arbitrale procedures en de naleving van het reglement. Het zijn enkel de arbiters die worden aangesteld die over de grond van het geschil zullen beslissen.

9. Art. 2 van het Arbitragereglement bevat een aantal definities waarvan wij de volgende eruit lichten. «*Arbitrage-overeenkomst*» wordt gedefinieerd als iedere vorm van wederzijds akkoord over arbitrage en, in geval van een investeringsschil, wanneer de overheid heeft ingestemd. Deze laatste zinsnede maakt duidelijk dat ook investeringsarbitrages onder het Arbitragereglement kunnen geadmistreerd worden, mits de overheid heeft ingestemd met arbitrage in het geval van een investeringsschil. Dit artikel definieert voorts «*arbitrale uitspraak*» als een tussenuitspraak, een gedeeltelijke uitspraak of een einduitspraak, en «*beschikking*» als de beslissingen van het scheidsgerecht die betrekking hebben op het verloop van de arbitrageprocedure. De arbitrale uitspraak houdt de beslechting in van een of meer geschilpunten, die het voorwerp van de arbitrage uitmaken, wat niet het geval is voor beschikkingen.

¹⁰ Dit reglement is van toepassing bij betwistingen waarvoor de vordering en tegenvordering samen het bedrag van 25.000 euro niet overschrijden, wat een verdubbeling inhoudt van het gecumuleerde bedrag van 12.500 euro, zoals opgenomen in het arbitragereglement per 1 januari 2005 voor arbitrages met beperkt geldelijk belang. Indien in de loop van de procedure het totale bedrag van de hoofd- en tegenvordering samen wordt uitgebreid tot boven de waarde van 25.000 euro, blijft het arbitragereglement met beperkt geldelijk belang van toepassing, behalve in geval van andersluidend beding tussen de partijen (art. 3.2 Reglement voor Arbitrage met beperkt geldelijk belang). Voor arbitrages met beperkt geldelijk belang bevat het reglement kortere termijnen, de benoeming van een alleenrechtsprekende arbiter, en er is geen verplichting tot het opstellen van een opdrachtakte opgenomen.

B. Toepassing in de tijd van het Arbitragereglement

10. Naar analogie met het Arbitragereglement dat in werking is getreden op 1 januari 2005, is het de aanvangsdatum van de arbitrage die bepalend is om uit te maken welke versie van het Cepani-Arbitragereglement van toepassing is, tenzij partijen uitdrukkelijk overeengekomen zijn om zich te onderwerpen aan het reglement dat van toepassing is op het tijdstip van de arbitrageovereenkomst (art. 7 (1)). Op arbitrages met een aanvangsdatum vanaf 1 januari 2013 is het nieuwe Arbitragereglement van 2013 dan ook van toepassing, behalve in geval van andersluidend akkoord van de partijen. De aanvangsdatum van de arbitrage wordt vastgesteld overeenkomstig art. 3 (3) van het Arbitragereglement, en is de dag waarop het secretariaat in het bezit is van zowel het verzoek tot arbitrage met de bijlagen als van de betaling van de registratiekosten vastgesteld in Bijlage I, art. 2 van het Arbitragereglement.¹¹ Het secretariaat bevestigt deze aanvangsdatum aan de partijen.

C. «Prima facie»-controle van de arbitrageovereenkomst

11. Art. 6 van het Arbitragereglement bepaalt dat bij gebreke van een «prima facie»,² arbitrageovereenkomst de arbitrage geen doorgang kan vinden, indien de verweerder niet binnen een termijn van één maand zijn antwoord op het verzoek tot arbitrage indient of indien hij de arbitrage op basis van het Cepani-reglement afwijst. Cepani zal nagaan of er «op het eerste gezicht» een arbitrageovereenkomst bestaat. Wanneer er op het eerste gezicht geen arbitrageovereenkomst is en wanneer bovendien de verweerder zich verzet tegen de arbitrageprocedure of helemaal niet antwoordt, zal Cepani beslissen dat de arbitrage geen doorgang kan vinden. Wanneer Cepani na de «prima facie»-controle, en ondanks een bezwaar van de verweerder, beslist om de arbitrage te laten doorgang vinden, zal het krachtens het welbekende beginsel «Kompetenz Kompetenz» aan het scheidsrecht toekomen om te oordelen over zijn rechtsmacht (art. 7 (3) van het Arbitragereglement).¹²

D. Schriftelijke kennisgevingen of mededelingen en termijnen

12. Art. 8 van het Arbitragereglement houdt de bepalingen in met betrekking tot schriftelijke kennisgevingen of mededelingen en termijnen. Art. 8 (2) Arbitragereglement vermeldt uitdrukkelijk dat kennisgevingen of me-

¹¹ Bijlage I – Tarieflijst voor arbitrage bepaalt in art. 2 dat ieder verzoek tot arbitrage vergezeld moet gaan van een betaling van 500 euro als voorschot op de administratiekosten. Dit bedrag is niet terugvorderbaar en wordt in mindering gebracht op het door de eiser verschuldigde deel van de provisie voor arbitragekosten. Voor de arbitrages met een beperkt geldelijk belang bedragen de registratiekosten 250 euro.

¹² Dit beginsel is ook vastgelegd in het oude art. 1697, § 1 Ger.W. en in het nieuwe art. 1690, § 1 Ger.W.

dedelingen in het kader van de arbitrage ook «elektro-nisch» kunnen geschieden, waarbij de verzender de bewijslast van de verzending draagt.

E. Meerpartijenarbitrage

13. Meerpartijenarbitrage is de verzamelnaam voor arbitrages waarbij (a) meer dan twee partijen betrokken kunnen zijn; (b) meer dan één enkele overeenkomst de basis vormt voor het conflict tussen partijen; (c) waarbij een derde partij al dan niet zou tussenkomen in een arbitrage tussen twee partijen of (d) waarbij twee of meer arbitrages zouden worden samengevoegd.¹³

14. De vragen met betrekking tot meerpartijenarbitrage en de oplossingen die daarvoor gezocht worden zijn terug te voeren tot het feit dat arbitrage een instrument tot conflictbeslechting is dat noodzakelijk een contractuele grondslag behoeft. Gelet op de relativiteit van overeenkomsten (art. 1165 BW) zijn het enkel de partijen bij de overeenkomst die, behalve in geval van afwijkende overeenkomst, ook partij tot de arbitrage kunnen zijn. De economische realiteit van een belangrijk aantal conflicten is dat meer dan twee partijen betrokken zijn in een conflict, zodat de vraag rijst of een derde partij, die wel een rol speelt in het conflict, maar niet gebonden is door een arbitrageclausule, bij de beslechting van dit geschil betrokken kan worden of vrijwillig kan tussenkomen.¹⁴ Derdenverzet tegen een arbitrale uitspraak bestaat niet,¹⁵ en een derde heeft (in principe) niet het recht een vordering tot vernietiging van een arbitrale uitspraak in te stellen.¹⁶

15. Het Arbitragereglement dat van toepassing was vanaf 1 januari 2005 bevatte een art. 12, waarvan de inhoud reeds was opgenomen in een eerdere versie van het reglement en dat in het eerste lid bepaalde: «Indien meerdere overeenkomsten die het arbitragebeding van Cepani bevatten, aanleiding geven tot geschillen die samenhan-

¹³ Zie voor een uitvoerige analyse: B. HANOTIAU, *Complex arbitrations: Multiparty – multicontract – multi-issue and class actions*, den Haag, Kluwer, 2007; B. HANOTIAU, «Les groupes de sociétés dans l'arbitrage commercial» in *Vennootschapsgroepen en groepen overeenkomsten en arbitrageovereenkomsten, Rapporten van het colloquium van Cepani van 19 november 2007*, Brussel, Bruylant, 2007, 113-139.

¹⁴ Voor een overzicht van verschillende mogelijke situaties van derdenwerking, zie: H. VERBIST, «Draagwijdte van het arbitragebeding ten aanzien van derden» in *L'arbitrage et les tiers / Arbitrage en derden, Rapporten van het colloquium van Cepani 40 van 28 november 2008*, Brussel, Bruylant, 2008, 27-75.

¹⁵ Art. 1122 e.v. Ger.W. inzake derdenverzet gelden niet naar analogie ten aanzien van arbitrale uitspraken (Antwerpen 26 maart 2007, *P & B* 2008, 115, noot M. PIERS, «Het verhaal van een «derde» tegen een arbitrale uitspraak»).

¹⁶ Het Hof van Cassatie aanvaardde evenwel dat een derde op grond van bedrog een vordering tot vernietiging kan instellen tegen een arbitrale uitspraak als die volgt op een gefingeerd geschil dat enkel tot doel heeft de rechten van die derde te schaden (Cass. 29 januari 1993, *Arr.Cass.* 1993, 127); K. COX, «Res inter alios arbitrata pro veritate habetur» in *Eerbetoon aan Guy Keutgen voor zijn inspanningen om arbitrage te promoten*, Brussel, Bruylant, 2013, 499.

gen of onsplitsbaar zijn, kan het Benoemingscomité of de Voorzitter de samenvoeging ervan bevelen. Deze beslissing wordt genomen hetzij op verzoek van het scheidsgerecht, hetzij, vóór elk ander middel, op verzoek van de partijen of de meest gerede partij, hetzij ambtshalve».

16. Het meest heikele punt in meerpartijenarbitrages is de aanstelling van de arbiters. Door te kiezen voor arbitrage hebben de partijen de beslechting van hun geschil onttrokken aan de rechtbanken, en een van de overwegingen daarbij kan geweest zijn dat elke partij een «eigen» arbiter wenste te kunnen benoemen. Een dergelijke overweging dient wel gelineerd te worden, aangezien, uitzonderingen in bepaalde juridische culturen niet te na gesproken, vrij algemeen wordt aanvaard dat de door een partij benoemde arbiter niet het «verlengstuk» van deze partij in het scheidsgerecht is.¹⁷

17. Het Arbitragereglement wijdt art. 9 tot 13 aan verschillende aspecten van meerpartijenarbitrage.

18. Art. 9 (1) van het Arbitragereglement sluit aan bij het voormelde principe dat een arbitrage tussen meer dan twee partijen kan plaatsvinden wanneer zij zijn overeengekomen een beroep te doen op arbitrage overeenkomstig het Arbitragereglement. Art. 9 (2) preciseert dat iedere partij een vordering kan instellen tegen iedere andere partij, en dit binnen de grenzen die gelden voor nieuwe vorderingen in arbitrages met twee partijen, binnen de grenzen bepaald in art. 23 (8) van het Arbitragereglement. De verwijzing naar art. 23 (8) van het Reglement betekent dat wanneer partijen een nieuwe vordering willen inleiden, het scheidsgerecht kan weigeren daarvan kennis te nemen, indien het oordeelt dat dit het onderzoek of oorspronkelijke vordering kan vertragen of de door de opdrachtakte vastgestelde grenzen overschrijdt.

19. Een belangrijke nieuwigheid van het Reglement is dat partijen voortaan niet alleen vorderingen of tegenvorderingen kunnen instellen tegenover partijen «van het andere kamp», maar dat zij ook vorderingen kunnen instellen tegen elkaar «binnen hetzelfde kamp». Onder gelding van het Reglement van 2005 konden verweerders enkel een tegenvordering instellen tegen de eiser(s). Onder gelding van het nieuwe Reglement kunnen zij ook onder elkaar een «tussenvordering» instellen. Indien zij dit doen, zal Cepani de provisie voor de arbitragekosten mede baseren op een dergelijke «tussenvordering».

20. Art. 10 van het Arbitragereglement doelt op de hypothese waarbij er verschillende contracten bestaan, zonder in te gaan op de vraag of de partijen bij deze contracten telkens dezelfde zijn, dan wel gedeeltelijk of volledig verschillende partijen. Art. 10 (1) van het Arbitragereglement stelt als principe dat vorderingen die ontstaan uit of in verband staan met verschillende contracten in één enkele arbitrage kunnen worden ingesteld. Dit principe wordt ver-

der gepreciseerd door de bepaling dat dit met name het geval is wanneer de vorderingen worden ingediend op basis van verschillende arbitrageovereenkomsten (a) indien de partijen zijn overeengekomen een beroep te doen op arbitrage overeenkomstig het Arbitragereglement en (b) indien alle partijen in de arbitrage zijn overeengekomen om hun vorderingen te laten beslechten in één enkele arbitrage. Het is niet vereist dat alle contracten tussen de partijen een Cepani-arbitragebeding bevatten. Het volstaat dat één van de contracten de bevoegdheid van Cepani voorziet.

21. Art. 10(2) van het Arbitragereglement preciseert dat verschillen inzake de toepasselijke rechtsregels of inzake de taal van de arbitrage, geen vermoeden doen ontstaan dat de arbitrageovereenkomsten onverenigbaar zijn, en art. 10 (3) van het Arbitragereglement houdt een negatief vermoeden tegen één arbitrage in door te bepalen dat arbitrageovereenkomsten inzake transacties die los van elkaar staan een vermoeden doen ontstaan dat de partijen niet zijn overeengekomen om de vorderingen in één enkele procedure te laten beslechten. Dit negatieve vermoeden kan op contractuele basis buiten werking worden gesteld.

22. Zoals art. 9 (2), bepaalt ook art. 10 (4) dat iedere partij een vordering kan instellen tegen iedere andere partij, binnen de grenzen bepaald door art. 23 (8) van het Arbitragereglement. Partijen die zich «in hetzelfde kamp» in de arbitrageprocedure bevinden, kunnen dan ook tegen elkaar «tussenvorderingen» instellen.

23. Art. 11 van het Arbitragereglement regelt de tussenkomst van een derde. Het oude art. 1696*bis* Ger.W., in essentie hernomen als het nieuwe art. 1709 Ger.W., houdt een regeling in voor de tussenkomst van een derde. Deze mogelijkheid is ook opgenomen in art. 11 (1) van het Arbitragereglement.

24. Art. 11 (2) van het Arbitragereglement bevat de strenge regel dat een tussenkomst niet meer kan plaatsvinden nadat het benoemingscomité of de voorzitter ieder lid van het scheidsgerecht heeft benoemd of bevestigd, tenzij alle partijen, inclusief de tussenkommende derde, anders zijn overeengekomen. Deze regel is noodzakelijk om de procedure te behoeden voor mogelijke betwistingen betreffende de samenstelling van het scheidsgerecht die zouden kunnen worden opgeworpen door de derde na de tussenkomst. Het beginsel dat iedere partij op gelijke wijze de kans moet hebben om bij te dragen tot de samenstelling van het scheidsgerecht geldt ook ten aanzien van de tussenkommende derde.

25. Opgemerkt zij dat dit art. 11 van het Arbitragereglement geen melding maakt van de eenparige instemming van het scheidsgerecht wanneer dient te worden beslist over een tussenkomst, zoals opgenomen in het oude art. 1696*bis* Ger.W., het nieuwe art. 1709 Ger.W. Het eenparig akkoord van het scheidsgerecht om een vordering te beslechten uitgaande van of gericht tegen een derde die partij wordt tot de arbitrageprocedure, lijkt niet tot de openbare orde te behoren, ook al kan men zich moeilijk indenken dat een arbiter tegen zijn wil zou blijven zitting hebben in een meerpartijenarbitrage. Trouwens de vraag

¹⁷ G. MATRAY, «L'obligation d'indépendance de l'arbitre se double-t-elle d'une obligation générale de révélation, d'impartialité, d'objectivité et de neutralité?» in *Eerbetoon aan Guy Keutgen voor zijn inspanningen om arbitrage te promoten*, Brussel, Bruylant, 2013, 587-607.

naar de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de leden van het scheidsgerecht ten aanzien van deze derde partij moet in alle duidelijkheid conform het Arbitragereglement gesteld en ook beantwoord worden. Wanneer de arbiter(s) een belangenconflict zou(den) hebben met de tussenkommende partij(en), kan(kunnen) deze(n) genoopt worden om ontslag te nemen.¹⁸ Overigens bepaalt het Arbitragereglement in art. 15 (7) tevens dat, wanneer de partijen in de procedure zijn overeengekomen dat een verzoek tot tussenkomsst kan worden ingediend nadat het benoemingscomité of de voorzitter ieder lid van het scheidsgerecht heeft benoemd of bevestigd, het benoemingscomité of de voorzitter de keuze heeft om hetzij de tussengekomen benoemingen te bevestigen, hetzij een einde te maken aan de opdracht van de leden van het scheidsgerecht die voordien benoemd of bevestigd werden en vervolgens nieuwe leden aan te stellen en één van hen als voorzitter aan te duiden. De overige leden van dit art. 11 betreffen de wijze waarop de tussenkomsst procedureel georganiseerd moet worden.

26. Art. 12 (1) van het Arbitragereglement bepaalt dat het scheidsgerecht over alle betwistingen inzake art. 9 tot 11 van het Arbitragereglement, daarin begrepen ook over zijn eigen bevoegdheid, beslist. Dit is opnieuw een toepassing van het reeds vermelde beginsel van «*Kompetenz Kompetenz*», zoals het ook is vastgelegd in het oude art. 1697, § 1 Ger.W. en in het nieuwe art. 1690, § 1 Ger.W. Voor alle duidelijkheid en met toepassing van het hierboven besproken art. 1 van het Arbitragereglement, voegt art. 12 (2) van het Arbitragereglement er nog aan toe dat uit de beslissingen van het benoemingscomité of van de voorzitter inzake de benoeming of bevestiging van de leden van het scheidsgerecht niets kan worden afgeleid ter zake van deze bevoegdheid.

27. Art. 13 van het Arbitragereglement bepaalt onder welke voorwaarden tot samenvoeging van arbitrageprocedures kan worden overgegaan. Op deze wijze kan worden tegemoetgekomen aan arbitrages waartussen een band van samenhang of ondeelbaarheid bestaat, op voorwaarde, opnieuw, dat de toepassing van het Arbitragereglement contractueel werd bedongen. Dit artikel komt in de plaats van art. 12 van het Reglement van 2005, welke bepaling in dat reglement de enige was in verband met meerpartijenarbitrage. Terwijl in het Reglement van 2005 nog in de mogelijkheid was voorzien dat het benoemingscomité of de voorzitter «ambtshalve» een samenvoeging kon bevelen, is deze mogelijkheid niet meer opgenomen in art. 13 van het Reglement van 2013. De bevoegdheid om te beslissen over de samenvoeging komt op basis van art. 13 (1) van het Arbitragereglement toe aan het benoemingscomité of de voorzitter van Cepani. Het initiatief tot het vragen van de samenvoeging kan uitgaan van de partijen of van de meest gereede partij, op voor-

waarde dat dit gebeurt vóór ieder ander rechtsmiddel, op vraag van de scheidsgerichten of van één van hen. Opmerkelijk is dat een dergelijk initiatiefrecht ook aan het scheidsgerecht wordt toegekend. Teneinde het debat op tegenspraak te vrijwaren bepaalt art. 13 (1), laatste lid van het Arbitragereglement dat er in elk geval geen beslissing wordt genomen zonder dat de partijen en het scheidsgerecht of, in voorkomend geval, de scheidsgerichten werden uitgenodigd om hun opmerkingen schriftelijk mee te delen binnen de termijn toegekend door het secretariaat.

28. Wat de beslissing over de samenvoeging betreft, voorziet art. 13 (2) van het Arbitragereglement in twee mogelijkheden. De eerste is dat alle partijen het verzoek tot samenvoeging ondersteunen en zij het ook eens zijn over de modaliteiten waaronder de samenvoeging dient te geschieden; in dat geval wordt gevolg gegeven aan het verzoek tot samenvoeging. Opnieuw moet worden vastgesteld dat er in dat geval geen sprake is van een eenparige beslissing van het scheidsgerecht. Het tweede geval is dat waarbij een dergelijke consensus tussen de partijen niet bestaat. In dat tweede geval kan het benoemingscomité of de voorzitter gevolg geven aan het verzoek tot samenvoeging na onderzoek en na rekening te hebben gehouden met de elementen opgesomd in dit art. 13 (2) van het Arbitragereglement. Het benoemingscomité of de voorzitter moet onderzoeken (a) of de partijen de samenvoeging in hun arbitrageovereenkomst al dan niet hebben uitgesloten, (b) of de vorderingen in de afzonderlijke arbitrages werden ingediend op basis van dezelfde arbitrageovereenkomst en (c) of, wanneer de vorderingen werden ingediend op grond van verschillende arbitrageovereenkomsten, deze verenigbaar zijn en of de procedures dezelfde partijen betreffen en betrekking hebben op geschillen die uit dezelfde rechtsverhouding zijn ontstaan.

29. Wanneer het benoemingscomité of de voorzitter de samenvoeging overeenkomstig art. 13 (1) aanvaardt, stelt het benoemingscomité of de voorzitter elk lid van het scheidsgerecht aan en duidt het/hij één van hen als voorzitter aan (art. 15 (8) Arbitragereglement). Het benoemingscomité of de voorzitter moet rekening houden met art. 15 van het Arbitragereglement, dat de keuze van de arbiters regelt, en erop toezien dat de beginselen van onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de arbiters, die essentiële kenmerken van arbitrage zijn, nageleefd worden. Hoewel het reglement dit niet uitdrukkelijk bepaalt, kunnen partijen krachtens het beginsel van de partijautonomie ook zelf de arbiters kiezen, in geval van samenvoeging van arbitrages, weliswaar onder voorbehoud van bevestiging door Cepani.¹⁹ Terwijl het Reglement van 2005 bepaalde (art. 12, derde lid) dat in geval van samenvoeging er in totaal vijf arbiters konden worden benoemd, is dit in art. 13 van het Arbitragereglement niet meer opgenomen. Nochtans blijft dit ook onder het nieu-

¹⁸ G. KEUTGEN, «Le nouveau Règlement d'arbitrage du Centre belge d'arbitrage et de médiation (Cepani)», *RDIDC* 2013, 106.

¹⁹ G. KEUTGEN, *o.c.*, *RDIDC* 2013, 109.

we Arbitragereglement mogelijk krachtens het beginsel van de partij-autonomie.²⁰

30. Art. 13 (3) van het Arbitragereglement bepaalt ten slotte dat, behalve in geval van andersluidende overeenkomst van de partijen over het beginsel van de samenvoeging en over de modaliteiten ervan, het benoemingscomité of de voorzitter geen samenvoeging van arbitrages kan bevelen wanneer reeds een beslissing alvorens recht te doen, een beslissing over de ontvankelijkheid of een beslissing over de grond van de vordering werd genomen.

F. Onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de arbiter(s)

31. In arbitragekringen is het gangbaar te stellen dat de kwaliteit van een arbitrage bepaald wordt door de kwaliteit van de arbiter. Met deze uitspraak worden een hele reeks hoedanigheden bedoeld, waaronder de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de arbiter. Noch het Gerechtelijk Wetboek noch het Reglement geven een specifieke definitie van het begrip onafhankelijkheid. Het vereiste van onpartijdigheid wordt in de Gedragsregels voor de Cepani-procedures omschreven (Bijlage III Arbitragereglement) als een houding die de arbiter moet aannemen. Gedragsregel 6 vereist dat een arbiter in alle omstandigheden moet blijk geven van de grootste onpartijdigheid en dat hij zich onthoudt van iedere gedraging of uiting die bij een andere partij het vermoeden kan scheppen dat zijn mening al vaststaat, in het bijzonder wanneer hij vragen stelt tijdens de zitting. Dit vereiste houdt in dat de arbiter de intellectuele vrijheid heeft om de standpunten van de partijen te beoordelen en tegenover elkaar af te wegen. Bij het opstellen van de arbitrale uitspraak zal hij wel gedwongen zijn voor de ene of de andere stelling te kiezen, maar deze keuze mag niet het resultaat zijn van een vooringenomenheid in het voordeel van de ene of de andere partij.

32. Het nieuwe Arbitragereglement van 2013 heeft de verplichting tot onafhankelijkheid en onpartijdigheid, zoals reeds opgenomen in het Arbitragereglement van toepassing vanaf 1 januari 2005, nog nader uitgewerkt. Art. 14 (1) van het Arbitragereglement bepaalt dat uitsluitend personen die onafhankelijk zijn ten opzichte van de partijen en hun raadslieden en die de gedragsregels opgenomen in Bijlage III van het Arbitragereglement naleven, als arbiter in een Cepani-arbitrage kunnen optreden. Wanneer de arbiter wordt benoemd of bevestigd, verbindt hij zich ertoe onafhankelijk te blijven tot aan het einde van zijn opdracht. Hij is onpartijdig en verbindt er zich eveneens toe dit te blijven en beschikbaar te blijven. Tot vóór de invoering van het nieuwe Arbitragereglement was het vereiste van onpartijdigheid enkel opgenomen in Gedragsregel 6.

33. Art. 14 (2) van het Arbitragereglement vereist dat de arbiter een verklaring van aanvaarding, beschikbaarheid en onafhankelijkheid ondertekent. In geval van feiten en

omstandigheden die van aard zijn de onafhankelijkheid van de arbiter in de ogen van de partijen in twijfel te trekken, moet de arbiter dit melden aan het secretariaat, dat de partijen hierover zal ondervragen. Opmerkelijk is dat van de arbiter, benevens de verklaring van onafhankelijkheid en onpartijdigheid, ook een verklaring inzake beschikbaarheid wordt gevraagd. De reden voor een dergelijke bijkomende vraag is erover te waken dat de arbitrage binnen de kortst mogelijke tijd kan verlopen en dat het aanslepen van de arbitrage alleszins niet aan een overvolle agenda van de arbiter kan te wijten zijn.

34. Voor alle duidelijkheid preciseert art. 14 (3) van het Arbitragereglement dat, indien er zich in de loop van de arbitrageprocedure feiten en omstandigheden voordoen die van die aard zijn dat zij in de ogen van de partijen aanleiding zouden kunnen geven de onafhankelijkheid van de arbiter in twijfel te trekken, de arbiter deze feiten en omstandigheden onmiddellijk schriftelijk ter kennis dient te brengen van het secretariaat en de partijen. Door het aanvaarden van zijn opdracht verplicht de arbiter zich ertoe deze opdracht tot het einde uit te voeren in overeenstemming met het Arbitragereglement (art. 14 (5) Arbitragereglement).

35. De realiteit van de menselijke verhoudingen kan erg veel schakeringen aannemen, en teneinde daarbij behulpzaam te zijn, heeft de *International Bar Association* richtlijnen inzake belangenconflicten in internationale arbitrage gepubliceerd met vier verschillende lijsten van omstandigheden.²¹

Het is echter omstrede of onafhankelijkheid kan worden gedefinieerd door middel van de categorieën zoals de *International Bar Association* het gedaan heeft. De vraag of een arbiter onafhankelijk is ten opzichte van de partijen en hun raadslieden, moet uiteindelijk worden beoordeeld in het licht van de specifieke omstandigheden van iedere zaak.²²

36. Art. 14 (4) Arbitragereglement bepaalt dat de beslissingen van het benoemingscomité of de voorzitter inzake de benoeming, de bevestiging of de vervanging van een arbiter niet aanvechtbaar zijn; de motivering van de beslissing wordt niet meegedeeld. Het Reglement van 2005 (art. 8 (4)) bepaalde daarentegen dat de beslissingen van het benoemingscomité of de voorzitter niet gemotiveerd moesten zijn. Het nieuwe Arbitragereglement van 2013 maakt het nu duidelijk dat de beslissingen wel ge-

²¹ IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration, goedgekeurd door de Council van de IBA op 22 mei 2004; www.ibanet.org/publications. De vier lijsten van de *IBA Guidelines* zijn: een «Non Waivable Red List», een «Waivable Red List», een «Orange List» en een «Green List». Zie o.m.: M. FONTAINE, «Impartialité et indépendance de l'arbitre» in *Eerbetoan aan Guy Keutgen voor zijn inspanningen om arbitrage te promoten*, Brussel, Bruylant, 2013, 625.

²² Voor ICC-arbitrage, zie: J. FRY, S. GREENBERG en F. MAZZA, *The Secretariat's Guide to ICC Arbitration*, Parijs, ICC Publication No. 729E, 2012, 118.

²⁰ G. KEUTGEN, o.c., *RDIDC* 2013, 110.

motiveerd zijn, maar dat ze niet meegedeeld worden.²³ De niet-mededeling van de motivering is analoog aan de niet-mededeling van een motivering van een beslissing van het wrakingscomité over de wraking van een arbiter (art. 16 (4) Arbitragereglement). De bedoeling van de niet-mededeling van de motivering is te voorkomen dat incidenten over de benoeming/wraking van een arbiter het verloop van de arbitrale procedure nodeloos zouden vertragen. Een dergelijke niet-mededeling van de motivering is in overeenstemming met soortgelijke bepalingen in het ICC-reglement (art. 11 (4)) en het LCIA-reglement (art. 29 (1)). Alleszins zal de persoon die de opdracht van arbiter dient te vervullen de verklaring van onafhankelijkheid, onpartijdigheid en beschikbaarheid moeten ondertekenen.

G. Keuze van de arbiter(s)

37. Art. 15 van het Arbitragereglement organiseert de keuze van de arbiter(s), en het is op dit vlak dat een institutionele arbitrage zich grondig onderscheidt van een arbitrage *ad hoc*. Bij moeilijkheden inzake de benoeming van een arbiter dient de meest gerede partij in een arbitrage *ad hoc* een beroep te doen op de rechtbanken, terwijl dit in een institutionele arbitrage geregeld wordt in het Arbitragereglement, waardoor de uiteindelijke samenstelling van het scheidsgerecht op een soepele wijze moet kunnen verlopen.

38. Art. 15 (1)-(4) van het Arbitragereglement sluit aan bij de regeling die reeds was opgenomen in het Arbitragereglement zoals van toepassing sedert 1 januari 2005 (art. 9). Gelet op de hierboven besproken regelingen inzake meerpartijenarbitrage was er ook een aangepaste regeling nodig voor de samenstelling van het scheidsgerecht in de gevallen van art. 9-13 van het Arbitragereglement. In essentie komen deze regelingen erop neer dat aan de desbetreffende overeenkomsten van de partijen voorrang wordt verleend en dat Cepani een ondersteunende rol vervult wanneer een dergelijke overeenkomst ontbreekt.

39. Art. 15 (5), eerste lid van het Arbitragereglement bepaalt dat, indien er verschillende partijen zijn en het geschil aan drie arbiters wordt voorgelegd, de eisers gezamenlijk en de verweerders gezamenlijk een arbiter ter bevestiging volgens de bepalingen van dit art. 15 moeten voordragen. Het tweede lid van art. 15 (5) bepaalt dat, indien er geen gezamenlijke voordracht wordt verricht of bij gebreke van een ander akkoord tussen de partijen over de wijze waarop het scheidsgerecht moet worden samengesteld, het benoemingscomité of de voorzitter elk lid van het scheidsgerecht aanstelt en één van hen als voorzitter aanduidt. Hiermee vervult Cepani zijn ondersteunende rol. Elke partij moet immers op gelijke wijze kunnen participeren in de samenstelling van het scheids-

gerecht. Mochten de partijen het niet eens geraken over een wijze van samenstelling van het scheidsgerecht die de gelijkheid van de partijen respecteert, zal Cepani alle arbiters selecteren en er aldus voor zorgen dat géén van de partijen een bevoorrechte positie heeft bij de aanwijzing van de arbiters.

40. In geval van een tussenkomst van een derde in de arbitrage dient ook een regeling te worden uitgewerkt voor de samenstelling van het scheidsgerecht.

Art. 15 (6) van het Arbitragereglement maakt een onderscheid naargelang het scheidsgerecht moet zijn samengesteld uit drie arbiters of uit één arbiter. De eerste alinea van dit art. 15 (6) bepaalt dat, wanneer drie arbiters zijn voorzien en een verzoek tot tussenkomst bij het secretariaat wordt ingediend overeenkomstig art. 11 (3) van het Arbitragereglement vooraleer het benoemingscomité of de voorzitter ieder lid van het scheidsgerecht heeft benoemd of bevestigd, de tussenkomende derde een arbiter kan voordragen, samen met de eiser(s) of met de verweerder(s). Wanneer één arbiter is voorzien en een verzoek tot tussenkomst bij het secretariaat wordt ingediend overeenkomstig art. 11 (3) van het Arbitragereglement vooraleer het benoemingscomité of de voorzitter de enkele arbiter heeft benoemd of bevestigd, stelt het benoemingscomité de voorzitter aan, rekening houdend met het verzoek tot tussenkomst.

41. Delicater is het geval waarin een scheidsgerecht reeds werd benoemd of bevestigd en daaropvolgend een verzoek tot tussenkomst wordt ingediend. Art. 15 (7) van het Arbitragereglement bepaalt dat, wanneer de partijen in de procedure zijn overeengekomen dat een verzoek tot tussenkomst kan worden ingediend nadat het benoemingscomité of de voorzitter ieder lid van het scheidsgerecht heeft benoemd of bevestigd, het comité of de voorzitter de keuze heeft om hetzij de tussengekomen benoemingen te bevestigen of te bekrachtigen, hetzij een einde te maken aan de opdracht van de leden van het scheidsgerecht die voordien werden benoemd of bevestigd, en vervolgens nieuwe leden aan te stellen en één van hen als voorzitter aan te duiden. In een dergelijk geval is het benoemingscomité of de voorzitter vrij het aantal arbiters te bepalen en personen naar eigen keuze aan te stellen. Elke partij moet immers op gelijke wijze kunnen participeren in de samenstelling van het scheidsgerecht, ook de tussenkomende partij. Mochten de partijen het niet eens geraken over een wijze van samenstelling van het scheidsgerecht die de gelijkheid van de partijen respecteert, zal Cepani alle arbiters selecteren en er aldus voor zorgen dat géén van de partijen een bevoorrechte positie heeft bij de aanwijzing van de arbiters.

42. Wat ten slotte de samenvoeging van arbitrale procedures betreft, bepaalt art. 15 (8) van het Arbitragereglement dat indien het verzoek tot samenvoeging overeenkomstig art. 13 (1) van het Arbitragereglement wordt aanvaard, het benoemingscomité of de voorzitter elk lid van het scheidsgerecht aanstelt en één van hen als voorzitter aanduidt.

²³ G. KEUTGEN, *o.c.*, *RDIDC* 2013, 102.

H. Wraking van de arbiters

43. Cepani heeft een wrakingscomité geïnstalleerd (samengesteld uit andere leden dan die welke deel uitmaken van het benoemingscomité) dat zich, na mededelingen op tegenspraak inzake de gevorderde wraking, over deze wraking uitsprekt. Deze beslissing wordt genomen zonder dat hier tegen een rechtsmiddel openstaat, en de motivering van de beslissing wordt niet meegedeeld (art. 16 (4) Arbitragereglement).

I. Vervanging van arbiters

44. In arbitrage zijn er meer gevallen van vervanging van een arbiter dan in een gerechtelijke procedure. Art. 17 (1) van het Arbitragereglement bepaalt dat bij overlijden, wraking, behoorlijk aanvaarde terugtrekking, verhindering of op verzoek van alle partijen, een arbiter wordt vervangen. De hypothese dat een rechter zich op verzoek van alle partijen zou moeten terugtrekken uit een gerechtelijke procedure is ondenkbaar. In arbitrage daarentegen geldt het beginsel van partij-autonomie als een wezenlijk kenmerk van de procedure, ook in die zin dat partijen kunnen overeenkomen om de arbiter(s) te vervangen. Voorts bepaalt art. 17 (2) van het Arbitragereglement dat een arbiter eveneens wordt vervangen indien het benoemingscomité of de voorzitter vaststelt dat de arbiter *de jure* of *de facto* verhinderd is zijn opdracht uit te oefenen of zijn taken niet uitoefent in overeenstemming met de bepalingen van het Arbitragereglement of binnen de toegekende termijnen; in dit geval worden mededelingen op tegenspraak georganiseerd.

J. Het verloop van de arbitrageprocedure

45. Hierna wordt hoofdzakelijk de aandacht gevestigd op de bepalingen die afwijken van het Arbitragereglement dat in werking was sedert 1 januari 2005.

46. Algemeen mag worden vastgesteld dat de arbitrale procedure veel flexibeler kan worden georganiseerd dan een gerechtelijke procedure. De communicatie tussen de partijen en het scheidsgerecht verloopt grotendeels per fax en/of per e-mail, voor zover art. 8 van het Arbitragereglement wordt nageleefd, en de verwachting ten aanzien van de responstermijnen is dat deze kort zijn, mits het recht van verdediging en het debat op tegenspraak op ieder ogenblik gevrijwaard zijn.

47. Art. 19 van het Arbitragereglement bepaalt dat het scheidsgerecht of het secretariaat op ieder ogenblik na de inleiding van de arbitrage een bewijs van de volmacht van iedere vertegenwoordiger van een partij kan verlangen. Ook al geldt voor advocaten in België het wettelijk vastgelegde beginsel (art. 440 Ger.W.) dat een advocaat als gevolmachtigde van de partij verschijnt zonder dat hij of zij van enige volmacht moet doen blijken, behalve indien de wet een bijzondere lastgeving vereist, toch kan het scheidsgerecht of het secretariaat het bewijs van een

volmacht vragen. Dit kan van belang zijn wanneer partijen niet vertegenwoordigd zijn door een advocaat, maar door een andere persoon. En ook wanneer partijen door een advocaat vertegenwoordigd zijn, is het raadzaam om een volmacht van de vertegenwoordigers van de partijen te vragen met het oog op de ondertekening van de opdrachtakte, omdat de opdrachtakte een volwaardig contract is dat buiten het mandaat *ad litem* valt. In internationale arbitrage is het, wegens de soms verschillende juridische achtergronden van de partijen en hun raadslieden, vrij gebruikelijk dat het scheidsgerecht het bewijs van een volmacht vraagt aan de vertegenwoordigers van de partijen. Art. 19 van het Arbitragereglement maakt het mogelijk, indien er zich in de loop van de procedure wijzigingen voordoen inzake de vertegenwoordiging van de procespartijen, het bewijs van de volmacht van de nieuwe vertegenwoordiger(s) te eisen.

48. Cepani heeft in het Arbitragereglement als verplichte procedurestap behouden dat een opdrachtakte moet worden opgesteld vooraleer het scheidsgerecht het onderzoek van de zaak aanvat (art. 22 Arbitragereglement). De opdrachtakte is een overeenkomst *sui generis*, ondertekend door of namens de partijen en door de arbiters, waarin duidelijk wordt vastgelegd wat het voorwerp van de arbitrage uitmaakt, zodat ook kan worden geverifieerd of het scheidsgerecht met de arbitrale uitspraak (uitspraken) al dan niet *ultra of infra petita* heeft gesta-tueerd.

49. De opdrachtakte heeft zowel voorstanders als fervente tegenstanders.²⁴ De tegenstanders beschouwen de opdrachtakte als een nutteloze stijloefening die de behandeling van het dossier nodeloos vertraagt. Dit standpunt kan niet worden bijgevallen, temeer daar vertragende factoren bij de totstandkoming van de opdrachtakte gaandeweg werden geëlimineerd. Aldus bepaalt art. 22 (1) e) van het Arbitragereglement dat de bepaling van de te beslechten geschilpunten niet nodig is indien het scheidsgerecht het niet opportuun acht. De ervaring leert dat de omschrijving van de geschilpunten aanleiding kan geven tot erg principiële standpunten van de partijen en dit op een tijdstip waarop de arbiter(s) niet meer dan een partieel inzicht in het dossier zal (zullen) hebben kunnen verwerven. Door de formulering van de geschilpunten aan een soevereine appreciatie door de arbiter(s) over te laten kan een betwisting over de formulering geen aanleiding meer geven tot vertraging. Art. 22 (2) van het Arbitragereglement regelt ook het geval waarin een van de partijen zou weigeren deel te nemen aan het opstellen of onderte-

²⁴ P. DE BOURNONVILLE, «L'arbitrage en progrès» in *Eerbetoen aan Guy Keutgen voor zijn inspanningen om arbitrage te promoten*, Brussel, Bruylant, 2013, 62, met referenties aldaar. Wijlen prof. P. Sanders was een bekend tegenstander van de opdrachtakte. Zie in dit verband: P. SANDERS, «The Terms of Reference in ICC Arbitration» in *Global Reflections on International Law, Commerce and Dispute Resolution, Liber Amicorum in Honour of Robert Briner*, ICC Publication Nr. 693, Parijs, ICC Publishing, 2005, 698-703.

kenen van de opdrachtakte. De praktijk leert dat heel wat dossiers minnelijk worden geregeld naar aanleiding of ter gelegenheid van de ondertekening van de opdrachtakte.

50. Te onderscheiden van de opdrachtakte zijn de procedure-agenda (art. 22 (3) Arbitragereglement) en de procedurebeschikkingen waarmee het procedureverloop wordt georganiseerd en aangepast naargelang de behoeften. De procedure-agenda is een van deze instrumenten die de flexibiliteit in de arbitrale procedure kan organiseren. De gangbare praktijk is dat de arbiters de partijen uitnodigen hun visie over het verloop van de arbitrale procedure, zoals mededeling van schriftelijke memories, geschreven verklaringen van partijen/derden, getuigenverhoren en dergelijke meer, onder elkaar af te stemmen, en wanneer partijen niet tot een overeenkomst ter zake komen, behoort het de arbiter(s) een beslissing te treffen. De procedure-agenda is een levend document dat kan worden aangepast via procedurebeschikkingen teneinde in te spelen op de behoeften en het verloop van het dossier. De procedure-agenda maakt geen deel uit van de opdrachtakte, aangezien deze laatste, als overeenkomst *sui generis* tussen de partijen en het scheidsgerecht, meestal ongewijzigd zal blijven tijdens het verloop van de arbitrageprocedure.

51. Teneinde tegemoet te komen aan de bekommernis van de partijen om tijd en kosten van een gerechtelijke of arbitrale procedure zoveel mogelijk onder controle te brengen, en incidenten waarop men had kunnen anticiperen te vermijden, is in de Anglo-Amerikaanse wereld reeds enige tijd de zogenaamde «*case management conference*» ingeburgerd.²⁵ Inspelend op deze praktijk, die ook in het ICC-Arbitragereglement van 2012 is verwerkt, bepaalt art. 22 (4) van het Arbitragereglement dat de geplande procedure-agenda kan worden vastgesteld tijdens een overleg met de partijen dat door het scheidsgerecht wordt georganiseerd, hetzij op eigen initiatief hetzij op verzoek van een partij. Dit overleg heeft tot doel de partijen te raadplegen over de procedurele maatregelen die overeenkomstig art. 23 van het Arbitragereglement (onderzoek van de zaak) vereist zijn en over alle andere maatregelen die het beheer van de procedure kunnen vergemakkelijken; zij kan worden georganiseerd door ieder communicatiemiddel. In de praktijk zal dit overleg vaak verlopen via telefoonconferentie.

52. Opnieuw vanuit de bekommernis om tijd en kosten van een arbitrale procedure onder controle te brengen bepaalt art. 23 (1) van het Arbitragereglement: «Het scheidsgerecht en de partijen handelen snel en loyaal tijdens het verloop van de procedure. De partijen onthouden zich in het bijzonder van verdragingsmanoeuvres of van enige andere handeling die tot doel of tot gevolg heeft

de procedure te vertragen». Deze nieuwe bepaling is geïnspireerd op de nieuwe Franse arbitragewet van 2011²⁶ en houdt een waarschuwing in tegen wat in de internationale arbitragepraktijk bekendstaat als «guerrilla-tactieken». Bij de uiteindelijke tenlastelegging van de arbitragekosten en de kosten van de partijen kan het scheidsgerecht rekening houden met de mate waarin dit art. 23 (1) van het Arbitragereglement *in concreto* werd nageleefd door de ene of andere partij.

53. In de arbitragepraktijk was de gewoonte ontstaan het debat te sluiten, niet noodzakelijk na het einde van de pleidooien, maar wel op het tijdstip waarop het scheidsgerecht na het mondelinge debat en het onderzoek van het dossier tot de overtuiging was gekomen dat het beschikte over alle elementen noodzakelijk om zijn uitspraak te wijzen. Art. 24 (1) van het Arbitragereglement bepaalt: «Zo spoedig mogelijk na de laatste zitting of na het indienen van de laatste toegestane procedure of andere stukken, verklaart het scheidsgerecht de debatten gesloten». Art. 24 (2) van het Arbitragereglement voorziet nog wel in de mogelijkheid dat het scheidsgerecht, indien het dit noodzakelijk acht, op eigen initiatief of op verzoek van een partij, op ieder ogenblik vooraleer de uitspraak is gedaan, kan beslissen om het debat te heropenen.

K. Vertrouwelijkheid van de arbitrageprocedure

54. Het al dan niet vertrouwelijk karakter van arbitrages heeft aanleiding gegeven tot heel wat beschouwingen, rechtsleer en uitspraken.²⁷ Vaak wordt voor de beslechting van een geschil de vertrouwelijkheid van de arbitrale procedure ingeroepen als een van de kenmerken van arbitrage, die een beroep op arbitrage eerder dan een procedure voor de rechtbanken kan verantwoorden. In investeringsarbitrages tussen private investeerders en staten op basis van verdragen wordt er daarentegen van uitgegaan dat deze arbitrages niet vertrouwelijk zijn.²⁸ De Belgische wetgeving bevat geen bepaling over de kwestie van de vertrouwelijkheid van arbitrage. De meest aangegeven grondslag voor de vertrouwelijkheid van de arbitrageprocedure is te vinden in de contractuele basis van een arbitrage. De overeenkomst tussen partijen, waaronder de arbitrageovereenkomst, is een privaatrechtelijke verhouding die enkel de partijen tot deze verhouding aanbelangt. De arbitrageprocedure die uit deze privaatrechtelijke rechtsverhouding voortvloeit, belangt in beginsel ook enkel deze partijen aan. Deze redenering belet

²⁵ In de gerechtelijke procedure in Engeland en Wales werd het concept van «*case management*» geïntroduceerd door Lord Woolf en vormt het de basis voor de CPR (Civil Procedure Rules) (zie: I. GRAINGER en M. FEALY m.m.v. M. SPENCER, *The Civil Procedure Rules in Action*, Londen, Cavendish Publishing, tweede editie, 2000, 24).

²⁶ Art. 1464, derde lid. Franse *Code de procédure civile*.

²⁷ Zie o.m.: G. KEUTGEN, «La motivation et la confidentialité de la sentence» in *Van alle markten, Liber Amicorum Eddy Wymeersch*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 571-573.

²⁸ De Commissie voor Internationaal Handelsrecht van de Verenigde Naties (Uncitral) werkte daartoe een reglement inzake transparantie uit (zie: «Uncitral Adopts Transparency Rules for Treaty-based Investor-State Arbitration and Amends the Uncitral Arbitration Rules», 12 juli 2013, <http://www.uncitral.org>).

niet dat een van de partijen tot deze privaatrechtelijke rechtsverhouding van oordeel kan zijn dat het in haar belang is aan de arbitrageprocedure bekendheid te verlenen, en het zal de andere partij dan toekomen het bewijs te leveren van contractuele wanprestatie, schade en oorzakelijk verband. Ook tijdens de arbitrageprocedure is deze niet immuun voor beperkte vormen van publiciteit, onder meer wanneer voorlopige en bewarende maatregelen voor de rechtbanken worden gevraagd.

55. Het Arbitragereglement dat in werking is getreden op 1 januari 2005 bepaalde in art. 17 (5) dat de zittingen niet openbaar zijn en dat, behalve met toestemming van het scheidsgerecht en van de partijen, de zittingen niet toegankelijk zijn voor personen die niet in het geding betrokken zijn. Deze bepaling werd hernomen in art. 23 (6) van het Arbitragereglement.

56. Nieuw in het Arbitragereglement is art. 25, dat bepaalt dat de arbitrageprocedure vertrouwelijk is, tenzij de partijen anders zijn overeengekomen of er een wettelijke verplichting tot bekendmaking is. Door de toepassing/toetreding tot het Arbitragereglement zijn de partijen er toe gehouden deze vertrouwelijkheid na te leven.

57. Op de ene of andere wijze zal de vertrouwelijkheidsverplichting steeds vergezeld gaan van uitzonderingen. Een volledig hermetische vertrouwelijkheid is niet denkbaar. Allereerst zijn er de uitzonderingen gebaseerd op de wet, waarbij onder meer gedacht kan worden aan de publicatieverplichtingen van ter beurse genoteerde vennootschappen.²⁹ Daarbij kan ook gedacht worden aan de kennisgeving aan dragers van een beroepsgeheim, zoals advocaten en bedrijfsrevisoren, en aan belastinginspecteurs. Vervolgens moet rekening worden gehouden met het recht van verdediging van de procespartijen, waaronder moge gerekend worden het recht om dringende en voorlopige maatregelen te vorderen voor de rechtbanken, vorderingen inzake tenuitvoerlegging en nietigverklaring van een arbitrale tussenuitspraak of van een einduitspraak. Voorts dient de arbitrale uitspraak te worden neergelegd ter griffie (het oude art. 1702, § 2 Ger.W., het nieuwe art. 1713, § 8 Ger.W.), maar de partijen kunnen het scheidsgerecht van deze verplichting ontslaan. Ten slotte mag niet uit het oog worden verloren dat de arbitrale uitspraak zelf een invloed kan/zal hebben op de rechten en plichten van de ene of andere partij, en het noodzakelijk kan zijn voor deze partij minstens het dispositief van de arbitrale uitspraak ter kennis te brengen van derden, teneinde de houding van deze partij ten aanzien van die derden te kunnen verantwoorden. Dit kan met name het geval zijn bij betwistingen inzake mededinging, arbeidsrecht, vennootschapsrecht, distributie, verzekeringen en intellectuele of industriële eigendomsrechten.³⁰

²⁹ G. KEUTGEN, *o.c.*, *RDIDC* 2013, 112.

³⁰ G. KEUTGEN en G.A. DAL, *L'arbitrage en droit belge et international*, Brussel, Bruylant, 2006, 114 e.v.

L. Voorlopige en bewarende maatregelen

58. De verhouding tussen arbitrage en dringende en voorlopige maatregelen maakt het voorwerp uit van duidelijke teksten. Overeenkomstig het oude art. 1679, § 2 Ger.W., het nieuwe art. 1683 Ger.W., vormen het instellen van een gerechtelijke vordering vóór of tijdens een arbitrageprocedure om voorlopige of bewarende maatregelen te verkrijgen en het toekennen van dergelijke maatregelen geen inbreuk op of geen afstand van de arbitrageovereenkomst. Op grond van het oude art. 1696, § 1 Ger.W., het nieuwe art. 1691 Ger.W., kan het scheidsgerecht, onverminderd de toepassing van het oude art. 1679, § 2 Ger.W., het nieuwe art. 1683 Ger.W., en tenzij partijen anders zijn overeengekomen (toegevoegd in het nieuwe art. 1691 Ger.W.) op verzoek van een partij voorlopige en bewarende maatregelen bevelen, met uitzondering van een bewarend beslag. Het bevelen van een bewarend beslag blijft tot het imperium van de overheidsrechter behoren.

59. Het nieuwe Cepani-Arbitragereglement maakt voortaan een onderscheid tussen voorlopige en bewarende maatregelen die worden genomen na de samenstelling van het scheidsgerecht (art. 27) en voorlopige en bewarende maatregelen genomen voorafgaandelijk aan de samenstelling van het scheidsgerecht (art. 26). Nieuw is dat art. 26 van het Arbitragereglement de mogelijkheid opent tot het verkrijgen van voorlopige en bewarende maatregelen voorafgaand aan de samenstelling van het scheidsgerecht. Omdat het wegens de omstandigheden van het dossier soms niet opportuun is om zich tot een overheidsrechter te wenden voor voorlopige en bewarende maatregelen, voerde het Cepani-Arbitragereglement van 2013 deze nieuwe bepaling toe.

60. Het Cepani-Arbitragereglement volgt een trend die werd ingezet door een aantal andere arbitrage-instellingen, zoals de ICC in het nieuwe Reglement van 2012.³¹ De ICC voerde in het reglement dat van toepassing is sedert 1 januari 2012 de urgentiearbiter in (art. 29 van het ICC-Arbitragereglement en Bijlage V tot dit Reglement voor de urgentiearbiter).

61. Art. 26 (1) van het Arbitragereglement bepaalt dat, tenzij de partijen anders zijn overeengekomen, ieder van hen dringende voorlopige en bewarende maatregelen kan vorderen die niet kunnen wachten tot het scheidsgerecht is aangesteld. Het Arbitragereglement bepaalt de taal waarin het verzoek tot het secretariaat moet worden gericht, evenals de inhoud van het verzoek, waaronder de redenen waarom de eiser om voorlopige en bewarende maatregelen verzoekt die niet kunnen wachten tot het scheidsgerecht is samengesteld. Bovendien moet de eiser het bewijs leveren van de betaling van de procedurekosten, vastgesteld op een bedrag van 15.000 euro, waarvan

³¹ H. VERBIST, «The Emergency Arbitrator Provisions in the New 2013 Cepani Rules of Arbitration», *Cepani Newsletter*, nr. 71, Brussel, januari 2013, 3-9.

3.000 euro voor de administratiekosten van Cepani (Bijlage I, Tarieflijst voor Arbitrage, Artikel 7). Dit bedrag vormt ongetwijfeld een drempel om op deze procedure een beroep te doen, maar het moge duidelijk zijn dat zowel van het secretariaat als van de aan te duiden arbiter een grote beschikbaarheid, diligentie en daadkracht wordt verwacht. Overeenkomstig art. 26 (11) van het Arbitragereglement moet het voormelde bedrag de honoraria van de arbiter die bij voorraad uitspraak doet en de administratiekosten van Cepani dekken, en het reglement bepaalt niet dat dit bedrag kan worden aangepast naargelang het concrete dossier.

62. Het benoemingscomité of de voorzitter benoemt in beginsel de arbiter binnen twee dagen na de ontvangst van het verzoek door het secretariaat (art. 26 (4) van het Arbitragereglement). De aangestelde arbiter stelt in beginsel binnen drie werkdagen na ontvangst van het dossier een procedure-agenda op (art. 26 (8) van het Arbitragereglement), en hij doet in beginsel uitspraak binnen de vijftien werkdagen na de ontvangst van het dossier (art. 26 (10) van het Arbitragereglement). De arbiter voert de procedure op de wijze die hij het meest geschikt acht; in elk geval voert hij de procedure op onpartijdige wijze en waakt hij erover dat iedere partij de mogelijkheid heeft om voldoende gehoord te worden (art. 26 (9) van het Arbitragereglement).

63. De uitspraak van de arbiter wordt schriftelijk gedaan en is met redenen omkleed. Zij maakt het voorwerp uit van een gemotiveerde beschikking of, indien de arbiter die uitspraak bij voorraad doet over voorlopige en bewarende maatregelen dit raadzaam acht, van een arbitrale uitspraak (art. 26 (10) Arbitragereglement). Zoals hierboven opgemerkt, kan enkel een arbitrale uitspraak het voorwerp uitmaken van een vordering tot tenuitvoerlegging/nietigverklaring voor de rechtbanken. Het komt deze arbiter naar best vermogen toe gebruik te maken van deze flexibiliteit.

64. Zoals iedere arbiter die over de grond van een arbitrage oordeelt, moet ook de arbiter die bij voorraad uitspraak doet over voorlopige en bewarende maatregelen, onafhankelijk, onpartijdig en beschikbaar zijn en vóór zijn aanstelling een verklaring van onafhankelijkheid, aanvaarding en beschikbaarheid ondertekenen (art. 26 (5) Arbitragereglement), en kan hij worden gewraakt (art. 26 (7) Arbitragereglement). Het wrakingscomité van Cepani beslist over de wraking binnen zeer korte termijnen, na de arbiter en de andere partij de mogelijkheid te hebben gegeven om opmerkingen over de wraking te maken binnen de termijn die door het secretariaat wordt verleend.

65. Indien de procedure krachtens dit art. 26 van het Arbitragereglement niet plaatsvindt of indien er een einde aan wordt gemaakt vooraleer een uitspraak is gedaan, bepaalt het secretariaat het bedrag dat, in voorkomend geval, moet worden terugbetaald aan de eiser. In elk geval behoudt Cepani het bedrag dat de administratiekosten dekt, thans vastgesteld op 3.000 euro (art. 26 (11) Arbitragereglement).

66. Ten slotte bepaalt art. 26 (6) van het Arbitragereglement dat de arbiter die uitspraak doet bij voorraad over voorlopige en bewarende maatregelen, niet als arbiter kan worden benoemd in een arbitrage betreffende het geschil dat aan het verzoek ten grondslag ligt. Deze bepaling ligt volkomen in de lijn van het arrest gewezen door het Europees Hof van de Rechten van de Mens in de zaak *Micallef t/ Malta*.³²

M. Termijn voor de arbitrale uitspraak

67. De termijn voor het scheidsgerecht om een uitspraak te doen werd gebracht op zes maanden vanaf de datum van de opdrachtakte (art. 28 (1) Arbitragereglement). Art. 19 (1) Reglement 2005 voorzag in een termijn van vier maanden. De reden voor deze aanpassing ligt voor de hand. De termijn van vier maanden was te kort. De praktijk van Cepani wijst uit dat een scheidsgerecht er gemiddeld negen³³ tot tien³⁴ maanden over doet om een uitspraak te vellen. De verlenging van de termijn is voornamelijk te wijten aan de procedure-agenda's die partijen en arbiters overeenkomen.³⁵

68. Bovendien is ook de termijn verlengd waarin een partij aan Cepani kan vragen om de gedane arbitrale uitspraak neer te leggen ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg. Terwijl de partijen daartoe over een termijn van één maand beschikten krachtens het Reglement van 1 januari 2005 (art. 23 (3) Arbitragereglement van 2005), wordt deze termijn in het nieuwe Arbitragereglement op drie maanden gebracht (art. 31 (3) Arbitragereglement).³⁶

N. Motivering van de arbitrale uitspraak

69. Art. 29 van het Arbitragereglement voert twee wijzigingen in ten aanzien van art. 20 van het Reglement van 2005. Art. 29 (2) legt de reeds geldende praktijk vast in het Arbitragereglement, namelijk dat een arbitrale uitspraak met redenen omkleed moet zijn. Art. 29 (3) specificiert dat de uitspraak wordt geacht te zijn gedaan op de plaats van de arbitrage en op de datum die erin vermeld wordt.³⁷ Deze nieuwe bepaling is van belang, omdat de bevoegdheid van het scheidsgerecht beperkt is in de tijd en omdat een arbitrale uitspraak gedaan buiten de termijn verleend voor het vellen van de uitspraak vatbaar is voor vernietiging.

³² L. DEMEYERE, «The European Court of Human Rights and Interim Measures Ordered by an Arbitral Tribunal, A Comment on *Micallef v. Malta*» in P. WAUTELET, Th. KRUGER en G. COPPENS (eds.), *The Practice of Arbitration, Essays in Honour of Hans Van Houtte*, Oxford, Hart Publishing, 2012, 87-102.

³³ «Cepina Statistieken 2009», *Cepina Newsletter* 44, januari 2010, 3.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ *Ibid.*

³⁶ G. KEUTGEN, o.c., *RDIDC* 2013, 113.

³⁷ G. KEUTGEN, o.c., *RDIDC* 2013, 115.

O. Verbetering en interpretatie van de arbitrale uitspraak

70. In navolging van het oude art. 1702bis Ger.W., het nieuwe art. 1715 Ger.W., regelt art. 33 (1)-(5) van het Arbitragereglement de procedure tot het verkrijgen van een verbetering en/of interpretatie van een arbitrale uitspraak. De beslissing om de uitspraak te verbeteren of te interpreteren wordt genomen in de vorm van een addendum, dat integraal deel uitmaakt van de uitspraak. Art. 33 (1) van het Arbitragereglement bevat de mogelijkheid voor een partij om binnen één maand na de kennisgeving van de arbitrale uitspraak aan het scheidsrecht te vragen «elke materiële vergissing, rekenfout, schrijffout of andere dergelijke fouten in de tekst van de uitspraak te verbeteren». Met de invoering van art. 33 (3) van het nieuwe Arbitragereglement wordt in het Cepani-reglement verankerd dat de partijen overeenkomen dat een verzoek tot interpretatie aan het scheidsrecht gericht kan worden.³⁸ Het is dan ook niet meer nodig, zoals nog het geval was onder het Reglement van 2005, om na te gaan of partijen bij overeenkomst de mogelijkheid hadden bedongen om aan het scheidsrecht een verzoek tot interpretatie van de arbitrale uitspraak te doen.

P. Terugverwijzing van de arbitrale uitspraak

71. Het Arbitragereglement van toepassing vanaf 1 januari 2005 hield geen regeling in voor het geval waarin een overheidsrechtbank een arbitrale uitspraak terugverwijst naar het scheidsrecht. Dit kan het geval zijn na vernietiging van een arbitrale uitspraak, op voorwaarde dat de rechtsmacht van de arbiters verder behouden blijft of indien de overheidsrechtbank vaststelde dat de arbiters, bijvoorbeeld, *infra petita* statueerden.³⁹ Dit geval maakt het voorwerp uit van het art. 33 (6) van het Arbitragereglement. Cepani kan alle maatregelen nemen die nodig zijn om het scheidsrecht in staat te stellen de bepalingen van een dergelijke terugverwijzing na te leven, en het kan het voorschot bepalen om bijkomende honoraria en kosten van het scheidsrecht en bijkomende administratiekosten van Cepani te dekken.⁴⁰ Dit impliceert wel dat hetzelfde scheidsrecht nog kan worden samengesteld.

³⁸ G. KEUTGEN, o.c., *RDIDC* 2013, 114.

³⁹ Oud art. 1708, § 2 Ger.W. laat de rechtbank van eerste aanleg toe om, op verzoek van een partij, een zaak terug te verwijzen naar het scheidsrecht ter aanvulling van de arbitrale uitspraak (nieuw art. 1717, § 6 Ger.W.).

⁴⁰ L. DEMEYERE, «De terugverwijzing van de arbitrale uitspraak in het nieuwe Cepani Arbitragereglement», *Cepani Newsletter*, nr. 73, Brussel, maart 2013, 5-6.

Q. Arbitragekosten

72. Inzake de kosten van een arbitrageprocedure maakte het Reglement van 2005 (in art. 25 (1)) een onderscheid tussen «de arbitragekosten», waarmee de honoraria en kosten van de arbiters evenals de administratieve kosten van Cepani bedoeld werden, en «de andere kosten en uitgaven verbonden aan de arbitrage», zoals de honoraria en kosten van de door het scheidsrecht benoemde deskundigen of de uitgaven gedaan door de partijen (art. 25 (2)). Nieuw in het Reglement van 2013 is dat naast «de arbitragekosten» (art. 34 (1)) nu sprake is van «de partijkosten» (art. 34 (2)), waarbij wordt aangegeven dat deze onder meer omvatten «de kosten van de partijen, de kosten voor hun verdediging en deze met betrekking tot de bewijsvoering en met de hulp van deskundigen en getuigen». Art. 34 (2) voegt er ter verduidelijking aan toe dat bij het Reglement een Bijlage II gevoegd is met aanbevelingen over de «De partijkosten».⁴¹

73. Bij arbitrage is art. 1022 Ger.W. betreffende de rechtsplegingsvergoeding niet van toepassing, behalve in geval van akkoord tussen partijen (Aanbeveling 7 van Bijlage II over De partijkosten). Indien partijen dit verkiezen, kunnen zij bijgevolg afspreken dat zij hun vordering inzake de partijkosten zullen beperken tot het vorderen van een rechtsplegingsvergoeding.

R. Beperking van aansprakelijkheid

74. De Belgische Arbitragewet bevat geen bepalingen betreffende de aansprakelijkheid van arbiters of van arbitrage-instellingen. Ook het Cepani-Arbitragereglement in werking sedert 1 januari 2005 bevatte dienaangaande geen bepaling. Andere arbitrage-instellingen in het buitenland hadden sedert enige tijd het initiatief genomen om bepalingen inzake aansprakelijkheid op te nemen in hun reglement, omdat zij in toenemende mate te maken kregen met aansprakelijkheidsvorderingen. Zo bepaalt het ICC arbitragereglement, zoals van toepassing vanaf 1 januari 2012, in art. 40: «Arbiters, personen aangesteld door het scheidsrecht, de urgentiearbiters, het Hof en zijn leden, ICC en haar werknemers, de Nationale Comi-

⁴¹ H. VAN HOUTTE, «Partijkosten in Cepina-Arbitrage» in *Liber Amicorum Guy Keutgen*, Brussel, Bruylant, 2008, 391-411; O. CAPRASSE en F. HENRY, «La répétibilité des frais de conseils dans l'arbitrage national et international», *JT* 2008, 561-568. Uit een onderzoek van arbitrale uitspraken gedaan in ICC-arbitrages in 2003 en 2004 bleek dat de kosten gedragen door de partijen ter verdediging van hun belangen (waaronder de honoraria en kosten van hun raadslieden, de kosten van getuigen evenals de kosten in verband met de bewijsvoering, en andere uitgaven gedaan in verband met de arbitrage) gemiddeld 82% bedroegen van de totale kost van de arbitrage. De honoraria en uitgaven van de arbiters bedroegen gemiddeld 16% van de totale kost van de arbitrage en de administratiekosten van de ICC bedroegen gemiddeld 2% van de totale kost van de arbitrage (zie: *Techniques for Controlling Time and Costs in Arbitration, Report from the ICC Commission on Arbitration*, ICC Publicatie 843, Parijs, 2009, 11).

tés en Groepen van ICC en hun werknemers en vertegenwoordiger zijn jegens niemand aansprakelijk voor enige handelen of nalaten in verband met de arbitrage behalve en voor zover een dergelijke beperking van aansprakelijkheid verboden is onder het toepasselijke recht».⁴²

75. Een absolute immuniteit van aansprakelijkheidsvorderingen ten voordele van arbiters en/of arbitrage-instellingen lijkt naar Belgisch recht niet verdedigbaar.⁴³ Ook fouten van rechters kunnen aanleiding geven tot een aansprakelijkheidsvordering tegen de Belgische Staat.⁴⁴

76. Art. 37 (1) van het Arbitragereglement bepaalt dat de arbiters niet aansprakelijk zijn voor enige handeling of nalatigheid met betrekking tot hun rechtsprekende functie, behalve in geval van bedrog. Aansprakelijkheid voor bedrog kan nooit worden uitgesloten. Een zware fout van een arbiter zou kunnen zijn, het bewust niet naleven van de gestelde termijnen of de bepalingen van het Reglement; of ook de arbiter die het houden van een zitting weigert wanneer een partij daarom vraagt.⁴⁵ Art. 37 (2) van het Arbitragereglement bepaalt dat de arbiters, Cepani en zijn leden en personeel niet aansprakelijk zijn voor enige andere handeling of nalatigheid in het raam van een arbitrale procedure, behalve in geval van bedrog of zware fout. Voor zijn rechtsprekende functie, en met name voor de uitspraak die de arbiter velst over de grond van de zaak, ook al zou hij daarbij een vergissing begaan in de toepassing van het recht, kan de rechter dus niet aansprakelijk gesteld worden.⁴⁶ Maar arbiters moeten er hoe dan ook op toezien dat zij hun aansprakelijkheidsrisico indekken door een verzekeringspolis.

S. Suppletieve bepaling

77. Het Cepani-Arbitragereglement dat in werking is getreden op 1 januari 2005 bepaalde in art. 28 dat, ten-

zij partijen anders zijn overeengekomen, het voor alles wat niet uitdrukkelijk in het Reglement was omschreven, naar deel VI van het Belgisch Gerechtelijk Wetboek verwees. Deze bepaling werd niet behouden in het Arbitragereglement van 2013, omdat een groeiend aantal arbitrages van Cepani een «internationaal» karakter hebben, dit is een arbitrage waarbij minstens één van de partijen niet Belgisch is door haar nationaliteit of door de zetel van haar onderneming,⁴⁷ en ook omdat niet alle Cepani-arbitrages in België plaatsvinden.⁴⁸ De weglating van de verwijzing naar het nationaal procesrecht ligt in de lijn van de thans algemeen aanvaarde autonomie van de arbitrale procedure.⁴⁹ Door te kiezen voor arbitrage hebben de partijen zichzelf en de arbiters de mogelijkheid gegeven de procedure erg flexibel te laten inspelen op de behoeften van het concrete dossier, en een dwingende verwijzing naar nationaal procesrecht zou deze flexibiliteit kunnen beperken of zelfs ongedaan maken, ook indien dit het procesrecht van de zetel van de arbitrage is.⁵⁰

78. In navolging van wat thans algemeen gangbaar is,⁵¹ bepaalt art. 38 van het Arbitragereglement: «Tenzij partijen anders zijn overeengekomen, handelen het scheidsgerecht en de partijen, in alle gevallen die niet uitdrukkelijk zijn voorzien in dit reglement, overeenkomstig de geest van dit reglement en leveren zij iedere redelijke inspanning opdat de uitspraak rechtens uitvoerbaar zou zijn». Het nieuwe art. 38 Arbitragereglement is erop gericht het scheidsgerecht en de partijen in staat te stellen gebeurlijke lacunes in het Reglement op te vangen, en het geeft hen daarbij een bepaalde flexibiliteit.⁵² Het Arbitragereglement laat toe dat de partijen dienaangaande een andersluidende overeenkomst treffen.

79. België was trouwens een pionier inzake het onttrekken van de arbitrale procedure aan de controle van na-

⁴² Nederlandse vertaling van het ICC-Arbitragereglement beschikbaar op de website van ICC: <http://www.iccwbo.org/Products-and-Services/Arbitration-and-ADR/Arbitration/Rules-of-arbitration/Download-ICC-Rules-of-Arbitration/ICC-Rules-of-Arbitration-in-several-languages/>.

⁴³ R.O. DALCQ, «La responsabilité de l'arbitre» in *Macht en onmacht van de arbiter / L'arbitre: Pouvoirs et Statut, Rapports van het Colloquium van Cepani van 28 maart 2003*, Brussel, Bruylant, 2003, 189-209; A. VAN OEVELEN, «De aansprakelijkheid van de arbiter» in *Macht en onmacht van de arbiter / L'arbitre: Pouvoirs et Statut, Rapports van het Colloquium van Cepani van 28 maart 2003*, Brussel, Bruylant, 2003, 210-230; M. DE RUYSSCHER, «De aansprakelijkheid van arbiters in België», *TBH* 2010, 833-847; H. VAN HOUTTE en B. McAHEY, «The Liability of Arbitrators and Arbitral Institutions» in *Arbitral Institutions under Scrutiny, ASA Special Series No. 40*, New York, Juris, 2013, 133-169.

⁴⁴ A. VAN OEVELEN, *De overheidsaansprakelijkheid voor het optreden van de rechterlijke macht*, Antwerpen, Maklu, 1987; Cass. 19 december 1991, *Arr.Cass.* 1991-92, 364, *RW* 1992-93, 396 en daaraan voorafgaande commentaar van A. VAN OEVELEN.

⁴⁵ G. KEUTGEN, o.c., *RDIDC* 2013, 116.

⁴⁶ C. PRICE, «Limitation of Liability for Arbitrators and Cepani in the New 2013 Cepani Rules of Arbitration», *Cepani Newsletter*, nr. 72, Brussel, februari 2013, 5-7.

⁴⁷ Bij de arbitrages die in 2012 werden ingeleid bij Cepani was in 23% van de gevallen één van de partijen een buitenlandse partij en waren bij de arbitrages die in 2012 werden beëindigd zelfs in 1,7% van de gevallen de beide partijen niet-Belgisch, terwijl bij de arbitrages die in 2012 werden beëindigd er in 20% van de gevallen één van de partijen niet-Belgisch was («Cepani Statistics for 2012», *Cepani Newsletter* 73, maart 2013, 2).

⁴⁸ Bij de arbitrages die in 2012 werden ingeleid bij Cepani bevond de plaats van arbitrage zich in 3,8% van de gevallen buiten België, terwijl bij de arbitrages die in 2012 werden beëindigd de plaats van arbitrage in 10% van de gevallen buiten België was gevestigd («Cepani Statistics for 2012», *Cepani Newsletter* 73, maart 2013, 2-3).

⁴⁹ P. SANDERS, «Aspects de l'arbitrage international», *Rev.dr.int.comp.* 1976, 137.

⁵⁰ P. WAUTHELET, «Autonomie de la volonté et règles de procédure – De nouvelles pistes pour la conduite de la procédure arbitrale?» in *Eerbetoon aan Guy Keutgen voor zijn inspanningen om arbitrage te promoten*, Brussel, Bruylant, 2013, 28.

⁵¹ De nieuwe bepaling is geïnspireerd op andere arbitragereglementen (art. 41 ICC-reglement 2012; art. 32 (2) LCIA-reglement 1998; art. 47 Stockholm-reglement 2010; art. 36 (2) SIAC (Singapore) 2010).

⁵² P. HOLLANDER, «Commentaires des articles 23 («Instruction de la Cause») et 38 («Disposition supplétive») du nouveau Règlement d'arbitrage du Cepani», *Cepani Newsletter*, nr. 74, Brussel, april 2013, 7-9.

tionale rechtbanken toen het in 1985⁵³ een art. 1717, § 4 Ger.W. invoerde. Sedert de wijziging van deze bepaling in 1998⁵⁴ biedt het oude art. 1717, § 4 Ger.W. en thans het nieuwe art. 1718 Ger.W. de optie aan «niet-Belgen» om de controle door middel van een vordering tot nietigverklaring op een arbitrale uitspraak gewezen in België te onttrekken aan de Belgische rechtbanken en deze controle te verschuiven naar de plaats van tenuitvoerlegging door middel van een controle op het verlenen van een exequatur van de arbitrale uitspraak.⁵⁵ Dit belet niet dat het principe van de tegenspraak in de arbitrale procedure gevrijwaard dient te worden. Hoewel strikt genomen de bepalingen van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (hierna: EVRM) niet van toepassing zijn op vrijwillige arbitrage⁵⁶ omdat arbiters in dergelijke arbitrages geen organen van een Staat zijn, wegen de bepalingen desondanks onrechtstreeks door in arbitrage.⁵⁷ De nationale rechtbanken van de EVRM-lidstaten die procedures

voor de tenuitvoerlegging of vernietiging van arbitrale uitspraken te behandelen krijgen, zijn immers gebonden door de bepalingen van het EVRM.⁵⁸ Er werd daarom ook geoordeeld dat het algemene beginsel is dat een scheidsgerecht moet toezien op de naleving van de waarborgen van art. 6, 1° EVRM als onderdeel van een «transnationale openbare orde» of «waarlijk internationale openbare orde» («truly international public policy»).

IV. Besluit

80. Het Cepani-Arbitragereglement onderging met inwerkingtreding vanaf 1 januari 2013 een grondige wijziging, die veel meer is dan een facelift. De nieuwe bepalingen inzake meerpartijenarbitrage en de voorlopige en bewarende maatregelen die door een arbiter bij voorraad kunnen worden genomen vooraleer een scheidsgerecht is aangesteld om de grond van de zaak te beoordelen, bieden nieuwe mogelijkheden die inspelen op de ontwikkelingen die zich in de arbitragepraktijk nationaal en internationaal voordoen. Het nieuwe Cepani-Arbitragereglement bevat bovendien nieuwe instrumenten om tijd en kosten onder controle te houden.

81. Voor wat geschillen tussen Belgische partijen betreft, bieden de flexibiliteit van de arbitrale procedure en de talrijke aanpassingen van het Arbitragereglement een volwaardig alternatief voor procedures voor nationale rechtbanken om een snelle en efficiënte behandeling van een geschil te verzekeren.

30 augustus 2013

⁵³ De wet van 27 maart 1985 betreffende de nietigverklaring van scheidsrechtelijke uitspraken, BS 13 april 1985, 5106, voerde een art. 1717, § 4 Ger.W. in met de volgende bewoordingen: «De Belgische rechtbanken kunnen van een vordering tot nietigverklaring slechts kennis nemen wanneer ten minste een partij bij het geschil waarover een scheidsrechtelijke uitspraak werd gedaan, een natuurlijke persoon van Belgische nationaliteit is, of een natuurlijke persoon met verblijfplaats in België, of een rechtspersoon die in België werd opgericht of er een succursale of enige bedrijfszetel heeft».

⁵⁴ Wet van 19 mei 1998 tot wijziging van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de arbitrage, BS 7 augustus 1998, 25353-25355, wijzigde art. 1717, § 4, Ger.W., dat werd overgenomen in art. 1718 Ger.W., zoals ingevoerd bij de wet van 24 juni 2013: «De partijen kunnen door een uitdrukkelijke verklaring in de arbitrage-overeenkomst of door een latere overeenkomst, elke vordering tot nietigverklaring van een arbitrale uitspraak uitsluiten, wanneer geen van hen een natuurlijke persoon met de Belgische nationaliteit of met woonplaats of gewone verblijfplaats in België is of een rechtspersoon die zijn statutaire zetel, voornaamste vestiging of een bijkantoor in België heeft». Zie hierover: H. VERBIST, «De vernietiging van de arbitrale uitspraak na de hervorming van het Belgisch arbitragerecht door de Wet van 19 mei 1998», *TPR* 1999, 1755-1777.

⁵⁵ G. KEUTGEN en G.A. DAL, *L'arbitrage en droit belge et international*, II, *Le droit international*, Brussel, Bruylant, 2012, 1043-1044.

⁵⁶ Wanneer daarentegen de arbitrage bij wet wordt opgelegd en partijen bijgevolg verplicht zijn hun geschillen aan een scheidsgerecht voor te leggen, moet dit scheidsgerecht alle waarborgen bieden die zijn voorgeschreven in art. 6 EVRM: Commissie voor de Rechten van de Mens, Verzoek nr. 8588/79 en 8589/79, Lars Bramelid en Anne-Marie Malmström t/ Zweden, 12 december 1983, 30.

⁵⁷ T. CLAY, *L'arbitre*, Parijs, Dalloz, 2001, 210; J. VAN COMPERNOLLE, «Arbitrage et procès équitable – Quelques réflexions sur l'application des garanties de l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme à la procédure» in R. DE CORTE, J. MEEUSEN, M. PERTEGÁS, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Hulde aan Prof. Dr. Jean Laevens*, Antwerpen, Intersentia, 2008, (347) 351; J. VAN COMPERNOLLE, «L'application des garanties de l'article 6 de la Convention Européenne des Droits de l'Homme à l'arbitrage: question mal posée ou enjeu véritable?», *RDIDC* 2010, (386) 391; J.-B. RACINE, noot onder EHRM 3 april 2008, Regent Company t/ Oekraïne, *Rev.Arb.* 2009, (797) 808; F. DE LY, «Arbitration and the European Convention on Human Rights» in *Liber Amicorum en l'honneur de Serge Lazareff*, Parijs, Éditions Pedone, 2011, 181, die een overzicht geeft van de relevante rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens met betrekking tot arbitrage.

⁵⁸ Rb. Brugge 25 juni 2007, *TGR* 2008, 19. De rechtbank vernietigde een arbitrale uitspraak, omdat zij oordeelde dat er geen onafhankelijke band bestond tussen de arbiter en de arbitrage-instelling, die de arbiter had benoemd en vervolgens als een medepartij was tussengekomen in de arbitrageprocedure. De rechtbank oordeelde dat er een schending was van art. 6 EVRM en dat het recht op een eerlijk proces niet was gewaarborgd in de arbitrage, omdat de arbitrage-instelling als het ware tegelijk partij en arbiter (op het vlak van de procedure) was. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens oordeelde overigens recentelijk dat er een schending is van art. 6 EVRM, wanneer een partij gedwongen wordt arbiters te kiezen uit een lijst opgesteld door een bedrijf of instelling die de partij zelf niet heeft kunnen kiezen (EHRM 28 oktober 2010, Suda t/ Republiek Tsjechië; <http://cmiskp.echr.coe.int>).

⁵⁹ P. LALIVE, «Ordre public transnational (ou réellement international) et arbitrage international», *Rev.arb.*, 1986, 348; P. LALIVE, «Transnational (or Truly International) Public Policy and International Arbitration» in *Comparative Arbitration Practice and Public Policy*, ICCA Congress Series N° 3, Deventer, Kluwer Law and Taxation Publishers, 1987, 299; J.-B. RACINE, *L'arbitrage commercial international et l'ordre public*, Parijs, L.G.D.J., 1999, 399-400; F. MANTILLA SERRANO, «Towards a Transnational Procedural Public Policy», *Arbitration International*, 2004, Oxford, Vol. 20/Nr. 4, 341; G. PETROCHILLOS, *Procedural Law in International Arbitration*, Oxford University Press, 2004, 157; H. VERBIST, *De rechtsbescherming van partijen in privaatrechtelijke handelsarbitrage*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 131-132.